

ANGEL в культурно-исторической ретроспективе и определено влияние исторических когнитивных наслоений на современные его репрезентации.

Ключовые слова: *концепт ANGEL, религиозный концепт, десакрализация, вербализация, современный рекламный дискурс.*

I. Krysalna, PhD student

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Communicative representation of the concept ANGEL (based on contemporary English commercials)

The article highlights the results of the research of 24 advertising campaigns that contain appeals to the concept ANGEL. Basic categories of goods that are advertised via appeals to the concept ANGEL and characterized. The description of communicative goals of these advertising campaigns is suggested. The representations of the concept ANGEL are studied in a brief cultural and historical overview; the influence of the historical pool of meanings and representations of the concept on its current representations are outlined.

Key words: *concept ANGEL, religious concept, desacralisation, verbalisation, contemporary commercial discourse.*

УДК 81'25=111=161.2:378.147

К. А. Кузьміна, канд. філол. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка (Київ)

НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ: ОБМІН ДОСВІДОМ

У статті розглядаються питання володіння мовами і перекладу як шляхи до об'єднання людей і виявлення їх спільних рис. Обґрунтовується важливість урахування цього факту при навчанні перекладу. Пропонуються деякі приклади завдань, які можуть бути використані на заняттях з практики перекладу.

Ключові слова: *виявлення подібності, зближення людей, іноземний філолог і перекладач, студент.*

Не можна не погодитися з тим, що вивчення мов та процес перекладу надає можливість побачити усе розмаїття культур, відчутти своєрідність традицій тих чи інших народів. Але водночас ми не повинні забувати, що знання мов і перекладацька діяльність сприяють розумінню того, що люди, де б вони не жили, в яких би

культурах не формувалися, подібні за своєю сутністю (та і, як відомо, сам переклад є можливим лише завдяки "однаковості" людського розвитку). Ми всі отримуємо ті самі життєві уроки, набуваємо того самого досвіду, маємо однакові причини для горя і радості. І навіть при порівнянні різних історичних епох можна побачити, що людська психологія мало змінилася. І мова з усіма її структурними та фразеологічними особливостями, приналежність до певної культури та національної традиції, так само як і освіта, виховання у певній сім'ї – це лише форма, за якою стоїть звичайна людина з усіма її слабкими і сильними сторонами.

Переклад вважається засобом порозуміння між культурами шляхом подолання мовного бар'єру, шляхом проникнення в іншого, проте не на загальнолюдському рівні (до чого всі ми маємо прагнути), а на рівні національностей, проникнення з метою ще раз переконатися в нашій "однаковості". Тому на заняттях з іноземних мов та перекладу викладачеві важливо не залишити ці питання поза увагою. У наш час сприйняттю вивчення мов як шляху до однаковості людей у першу чергу мають сприяти "стирання" кордонів, свобода пересування, охоплення світу інформаційною мережею, технічний прогрес. У ті часи, коли кордони були переважно закритими і країни у своїй більшості жили ізольовано одна від одної, можна було виправдати упередження, що існувала між різними національностями. Зараз, коли світ настільки звужився, що став ніби "на долоні", коли навчання можна ще і ще раз переконатися, що усі народи – це одна сім'я, є як ніколи доцільним використання інформаційних і технологічних набутків сучасної цивілізації, які так багато критикують, на благо.

На тлі вищенаведеного автору статті хотілося б поділитися своїм досвідом спілкування зі студентами та побудови занять з практики перекладу. Наразі студенти мають широкі можливості чути живу мову через Інтернет і телебачення, мобільний зв'язок, при безпосередньому спілкуванні з представниками різних країн під час мандрівок або під час навчання за кордоном. У наш час іноземну мову (особливо англійську) можна почути з вуст представників різних народів, і це має сприяти ще більшому зближенню людей.

Вважається, що сучасні студенти є більш практичними, ніж їхні попередники, і, можливо, так воно і є, проте вони дуже жи-

во й емоційно реагують на загальнолюдські проблеми. Тому для перекладу слід добирати не лише тексти відповідно до тенденцій сьогодення, а й загального характеру.

Так, на заняттях з перекладу було запропоновано тему про волонтерство, допомогу ближньому, на яку студенти дуже жваво зреагували. Зокрема, слід було затранскрибувати англійською, а потім перекласти українською мовою з наступним обговоренням англійською деяких відеороликів про діяльність волонтерів, представлених на Youtube. Привертання уваги до подібних проблем сприяє формуванню світосприйняття студента, а обговорення іноземною мовою розширює світогляд і сприяє подоланню мовного бар'єру, формуванню уміння доносити інформацію до іноземців.

Студенти також брали активну участь в обговоренні теми стосовно КаучСерфінга (CouchSurfing)² і ділилися своїм досвідом у цьому виді культурного обміну. Все це свідчить про те, що наразі студенти живуть з урахуванням сучасних тенденцій, тому викладачам іноземних мов і перекладу слід зважати на це, цікавитись, чим сьогодні живе студент, які має інтереси, і відповідно до цього будувати методику навчання.

Автор також вважає, що текст для аудиторної і домашньої роботи обов'язково повинен виконувати виховну функцію: він має бути корисним з точки зору отримання нових знань про світ та життя людей і при цьому сприяти навчанню молодого покоління "вічного і доброго". Таким чином можна нейтралізувати сучасну тенденцію до вузької спрямованості і прискорених темпів життя, які заважають людству, зокрема молоді, заглибитись у суть предмета та краще зрозуміти життя. Так, студенти залюбки і дуже виразно читали й перекладали оповідання О. Генрі, а потім аналізували професійний переклад. Помічено, що навіть

² "КаучСерфінг" (англ. *CouchSurfing*, аббревіатура: *CS*) – одна з найбільших всесвітніх мереж гостинності, реалізованих у вигляді онлайн-сервісу. Об'єднує більше 2 мільйонів людей в 238 країнах (станом на липень 2010). Учасники безкоштовно діляться один з одним місцем для ночівлі під час подорожей, організовують спільні подорожі та розвивають культурний взаємообмін [uk.wikipedia.org/wiki/КаучСерфінг].

студенти 2–3 курсів, які навчаються за спеціальністю "Мова та література (англійська) і переклад", гарно відчують і аналізують художні тексти та їх переклади.

З іншого боку, іноземному філологу й перекладачу доводиться працювати з різними текстами і спілкуватися на різні теми, зокрема такими, які не є для нього близькими. Тоді на допомогу має прийти любов філолога-перекладача до слова, його талант приймати і поважати будь-який світогляд, будь-яку культуру і тематику, шляхом "розкриття" смислу різних мовних структур, а також моральні якості, які характеризують професію: терпіння, копіткість, зосередженість та ін. Формуванню останніх має сприяти переклад так званих "нудних" текстів.

Для перекладачів дуже важливими є вправи на переказ тексту, оскільки без розуміння того, що перекладаєш, процес перекладу є неможливим. Було помічено, що, переказуючи текст, студенти часто захоплюються деталями, через що може втрачатися основна суть повідомлення. Тому слід вимагати від них не тільки широкий переказ прочитаного, а й формулювання основної думки у 2–3 реченнях. Переказ можна здійснювати як усно, так і письмово, бажано з навідними питаннями. Для тренування пам'яті можна також запропонувати усний переклад 2–3 коротких повідомлень, з наступним переказом по черзі.

Ще однією вправою на тренування короткочасної пам'яті та навичок схоплювати суть прочитаного є переказ тексту по абзацах: студент читає абзац англійською мовою, а потім, не дивлячись у текст, переказує його [7, 282–292].

Загальновідомо, що філологу та перекладачу дуже важливо вміти працювати з текстом. За спогадами старшого покоління викладачів, з одним текстом студенти працювали протягом усього заняття. І в цьому є сенс, адже саме так формується скрупульозне ставлення до слова, до мовленнєвих зворотів, увага до мовної структури, формується необхідна для професії лінгвістична інтуїція, відчуття слова. Усі ці навички надалі мають застосовуватись у роботі з іншими текстами.

Студентам-філологам необхідно добре знати і відчувати культуру, історію, традиції, звички свого народу і народу, мову

якого вони вивчають. Саме так формується унікальне і тонке відчуття слова й інтонацій, за допомогою яких філолог-перекладач допомагає людям зблизитися, зрозуміти іншу культуру. Так, рівноапостольний Микола Японський, щоб проповідувати в Японії православну віру, робив усе, щоб не тільки вивчити японську мову, а й зрозуміти душу японського народу, вісім років витративши на вивчення історії, традицій, літератури Японії, буддистської духовної літератури. Зараз в Японії активно діє Православна церква зі 46 000 православними віруючими, але для цього знадобилася кропітка перекладацька праця та любов до людей Миколи Японського, який переклав Святе Письмо японською, та інших перекладачів. Праця їх була ускладнена тим, що в ті часи (кін. XIX ст.) Японія була ізольованою країною і до того ж з усталеними віруваннями та традиціями [6].

Проникненню в іншу культуру має сприяти також переклад народних казок. Автор пропонує перекладати та аналізувати переклад казок студентам другого курсу на перших заняттях, коли вони тільки починають вивчати практику перекладу. Особливо, на думку автора, казка гарно підходить для першого перекладацького аналізу, оскільки казки мають сталі мовні форми, а їх сюжет більш-менш відомий студентам. При цьому бажано зробити акцент, що сюжети казок часто повторюються у різних народів [1].

Роботу з науковими текстами на заняттях з практики перекладу також бажано організовувати в ракурсі спадкоємності науки у різних країнах, що на рівні мови виявляється перш за все у термінологічних запозиченнях. Окрім того, слід звернути увагу на тісну співпрацю науковців різних країн. При цьому доцільно "розбавляти" роботу із складними науковими текстами певними науковими "цікавинками", спрямованими на розвиток ерудиції студентів. Адже філолог-перекладач є "передавачем" загальних знань, які зближують людей різних національностей. Працюючи із науковими текстами, важливо, щоб студент не просто перекладав терміни (які, до речі, можуть бути для нього незвичними і незрозумілими), а щоб він робив це свідомо, пов'язуючи форму

із змістом. Так, важливо не тільки перекласти *hedge funds* як *хеджеві фонди*, а й пояснити це поняття.

Однією із вправ для формування навичок роботи зі словом і, зокрема, перекладацьких навичок, є організація моделей наукових конференцій, де студентам пропонується вибрати галузь науки (екологія, біологія тощо) і в її межах зробити доповіді та їх переклади [2, 148]. Хотілося б зазначити, що студенти із зацікавленням відгукувалися на роботу з науковими текстами протягом усього семестру.

На заняттях з практики перекладу прийнято більше працювати з лексичними вправами, і це дійсно є цікавим, але не менш важливо приділяти увагу синтаксису. Адже саме нерозуміння студентом зв'язків між частинами речення призводить до нерозуміння тексту. На жаль, такому розумінню заважає незнання граматики. Для покращення розуміння студентами синтаксису можна використовувати граматичний порівняльний аналіз оригінального тексту і тексту перекладу або переклад речень з певними граматичними елементами із застосуванням відповідних трансформацій, які заздалегідь обговорюються.

Також автором помічено, що під час усного перекладу студентам важче перекладати текст з аудіозапису, ніж текст, прочитаний викладачем. Особливо це виявляється при стенографуванні запису: спостерігаються чималі смислові пропуски (хоча, звичайно, можна зважати і на різні недоліки техніки).

Оскільки в основі існування перекладу лежить принцип однаковості людської душі і людського розвитку, то, на думку автора, на заняттях з практики перекладу також важливо нагадувати студентам про мовні універсалії і про те, як ідея універсальї застосовується у перекладацькому процесі. Адже виявлення загальних фонологічних, граматичних, семантичних тотожностей у тексті оригіналу і тексті перекладу сприятиме покращенню якості перекладу. Автор вважає за доцільне розробити систему вправ на мовні універсалії саме для занять з перекладу [3–5].

Наведемо приблизний план заняття з практики перекладу для студентів 3-го курсу, присвяченого перекладу наукових текстів:

1. Перевірка домашнього письмового перекладу українською мовою наукового тексту "Anatomy" (підручник В.І. Карабана "Переклад англійської наукової і технічної літератури"), обговорення складних моментів та варіантів перекладу.

2. Усний послідовний переклад фрагменту науково-популярної книги Біла Брайсона "A Short History of Nearly Everything" з аудіозапису ("Коротка історія майже усього на світі").

3. Обговорення способів перекладу абревіатур.

4. Переклад невеликої статті з аркуша українською мовою "Climatologist: Nuclear Power Only Way To Curb Climate Disruption" ("Кліматолог: ядерна енергія – єдиний спосіб зупинити руйнування клімату").

5. Домашнє завдання: переклад англійських речень з абревіатурами українською мовою та переклад англійською мовою української анотації до статті з фізичної географії.

У перспективі, на думку автора, потрібно розробляти методику занять з перекладу так, щоб у наш стрімкий і практичний вік, зародити у студента любов до слова, виховувати знавця культури, історії, літератури, життя, психології людини, тобто справжнього філолога. Така підготовка студентів наразі стає все більше актуальною, оскільки знання іноземних мов стало масовою тенденцією. Студенти часто вступають до вишу з гарною мовною базою, що робить необхідним розмежування між людиною, яка володіє мовою на високому рівні, і філологом. Таке розмежування дозволить уникнути випадків вступу на філологічні факультети лише "заради диплома".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузьміна К. А. До проблеми збереження структурної цілісності народних казок на прикладі англо-українських та українсько-англійських синтаксичних трансформацій // Мова і культура [зб. наук. праць]. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Том V (130). – С. 313–319.

2. Новикова Э. Ю. Формирование профессиональных переводческих навыков методом инсценировок // Проблемы теории, практики и методики перевода: Сборник научных трудов (Серия "Язык. Культура. Коммуникация")

[зб. наук. праць]. – Нижний Новгород: НГЛУ им. Н.А. Добролюбова, 2013. – Вип. 16. – Том II. – С. 148–156.

3. Перевод и языковые универсалии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://studopedia.org/1-21248.html>

4. Универсалии // Лингвистический энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://tapemark.narod.ru/les/535c.html>

5. Универсалии языковые // Энциклопедия "Кругосвет" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/UNIVERSALII_YAZIKOVIE.html

6. Христианство и переводы Библии в Японии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://www.pravmir.ru/hristianstvo-i-perevodyi-biblii-v-yaponii/>

7. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: Підручник для студентів вищих закладів освіти за спеціальністю "Переклад. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – С. 282–292.

Надійшло до редакції: 14.04.15

К. А. Кузьмина, канд. філол. наук, доц.
КНУ имени Тараса Шевченко (Киев)

Обучение переводу: обмен опытом

В статье рассматриваются вопросы владения языками и перевод как средства объединения людей и выявления их общих черт. Обусловливается важность учета этого факта при обучении переводу. Предлагаются некоторые примеры заданий, которые могут быть использованы на занятиях по практике перевода.

Ключевые слова: обнаружение схожести, сближение людей, иностранный филолог и переводчик, студент.

K. Kuzmina, PhD in Philology, associate professor
Taras Shevchenko University of Kyiv (Kyiv)

Teaching translation: sharing the experience

The article highlights the issues of command of languages and translation as a way of uniting people and revealing their common features. It also shows the importance of taking this fact into consideration in teaching translation and offers some examples of tasks that can be used during classes of Practical Translation.

Key words: revealing the similarity, unity between people, foreign philologist and translator, student.